

HIM Nytt

**Engasjert
HIM-kunde**

**87 år
«bakpå bilen»**

**Fra hageavfall
til kompost**

Fra hageavfall til kompost

Alt hageavfall som kommer inn til miljøparkene våre komposteres og blir til næringsrik jord.

- Mange kunder spør etter kompostjorden vår, så den er populær, forteller Susanne Ytreland Kristoffersen. Hun er gjenvinningsoperatør i HIM, og har jobbet mye med kompost.

Tett kontroll

Besøker du Årabrot kan du se flere batcher, altså ranker, med kompost. Disse er i ulike stadier av prosessen. Etter 9 til 12 måneder er hageavfallet gjort om til kompost.

- Det er spennende å jobbe med kompostering. En gang i måneden måler vi temperatur og vender komposten. Det er varmest i midten av komposthaugen, og det er flest mikroorganismer her. Når den vendes fordeles dette, forklarer Susanne. Det blir også tatt prøver av hver batch for å sjekke bakterieinnhold og innhold av tungmetaller.

Kjøp kompost

Du kan kjøpe hagekompost i Årabrot miljøpark. Den inneholder noe mindre næringsstoffer enn matkomposten vi lagde tidligere. HIM har ikke tillatelse til å kompostere matavfall lenger, men vi har fortsatt noe matjord og matkompost igjen i Toraneset miljøpark, som selges så lenge lageret rekker.

Kompostjord er et miljøvennlig alternativ til torvbasert hagejord. Hagekompost og hagejord kan kjøpes på Årabrot.

HIM matkompost

HIM matkompost er et svært næringsrikt gjødsel og jordforbedringsmiddel laget av matavfall og oppkvernet trevirke og hage-/parkavfall. HIM matkompost må derfor blandes inn i eksisterende jord før såing. Kan også benyttes som 2-3 cm tynt topplag i bed.

Kan kjøpes på Toraneset miljøpark og Etne miljøstasjon.

HIM matjord

HIM matjord er en næringsrik jordblanding laget av HIM matkompost og sand. Produktet egner seg godt til etablering og vedlikehold av plen, bed o.l. Du kan normalt så eller plante direkte i HIM matjord. Produktet har en relativ høy pH-verdi og må derfor ikke kalkes. Du trenger heller ikke gjødsla før såing. Gjødselvirkingen er langvarig og du trenger normalt ikke gjødsla de første årene.

Kan kjøpes på Toraneset miljøpark og Etne miljøstasjon.

Vi henter hageavfall

HIM tilbyr henting av hageavfall. Du kan kjøpe hagesekk hos oss for 50 kroner. Sekken leveres ved at du setter den ut med restavfallet på tømmedag, eller bestiller henting. Les mer på nettsiden vår ved å skanne QR-koden.

Engasjert HIM-kunde

Inga Klokkerstuen Wangensteen komposterer, gjenbruker, og har et sterkt engasjement for miljø og bærekraft.

Mange kjenner kanskje Inga fra Instagram og blogg, der hun deler hverdagsliv, prosjekt renovering og tanker rundt gjenbruk og miljø. I 2021 flyttet hun hjem til Etne, og overtok et stort hus som har vært i familiens eie i fire generasjoner. Etter et år med iherdig innsats flyttet hun inn i huset sammen med mann, to barn og hund i januar.

Arkitekt hjelp

Huset hadde en fortid som bygård i Bergen, før Ingas tippoldefar flyttet det til Etne. Her har huset fungert som bolig, landhandel, hotell og etter hvert tomannsbolig for besteforeldrene og oldeforeldrene til Inga. Med mye historie i tak og vegger ble det ekstra viktig å ta vare på mest mulig.

-Vi hadde flere byggefirma inne for å se på hva vi burde gjøre med huset, og fikk også hjelp av en arkitekt. Mange forbinder arkitekter med nybygg, men for oss var fagkunnskapen veldig nyttig når vi var usikre på bærevegger og tekniske ting, forteller hun.

Beholdt kledning og vinduer

Kledningen, som er original, 150 år gammel kjerneved, ble tatt vare på. Også de fleste vinduene beholdt de, selv om nyere vinduer ville vært tettere.

-Jeg synes det er fint at kledningen er litt ujevn, og at ikke alle vinduene er like. Det viser at huset har en historie, sier Inga. Etterisoleringen er gjort med trefiberisolasjon, som er laget av avfall fra treindustrien. I veggene er det brukt trefibermatter, mens isolasjonen ble sprøytet inn i gulv og tak.

Gjenbruk kostet

Gjenbruk går også igjen i innredningen.

-Vi har funnet baderomsfliser, lamper, noen av tapetrullene og toaletter på Finn, og kjøper gjerne brukt når vi trenger noe, forteller Inga. Innvendig er dørene de samme som stod i besteforeldrenes og oldeforeldrenes hus.

-Vi måtte ha nye karmen, siden veggene inne ble foret ut og rettet opp. Det ville vært billigere for oss å kjøpe nye dører, men vi ønsket å bruke de gamle, forteller Inga. Hun synes det er trist at det ofte lønner seg å kjøpe nytt fremfor å gjenbruke.

-Jeg kunne ønske vi ble mer stimulert til å ta vare på og reparere det vi har. Momsfritak på reparasjon er noe som ville hjulpet, mener hun.

Kompost gir superplanter

Mye kommer til nytte hjemme hos Inga, også matavfallet. HIM-kunder kan søke om støtte til å kjøpe utstyr til hjemmekompostering. Det var Inga som sendte forslag om dette til HIM for noen år siden. Bokashi er kompostering som skjer i en lufttett bokashibøtte. Det tar liten plass, og lukter ikke.

-Komposten vi lager fungerer så bra. Jeg testet ut bokashijord på én halvdel og vanlig jord på en annen. Plantene på delen med kompostjord struttet. Bokashi gir superjord, som vi bruker i pallekarmen og på åker, forteller hun. Det er Ingas mor som er primus motor for dyrkingen.

-I fjor var vi så travle med renovering at det ble lite tid til dyrking og til å nyte det som vokste frem. Nå gleder jeg meg skikkelig til å dyrke blant annet salat, tomater, gresskar, bønner, gulrøtter og høste av det fremover, sier hun.

87 år og mange millioner skritt

Jan Lien og Olaf Olsen har til sammen 87 års arbeidserfaring «bakpå bilen». De kan se tilbake på en arbeidshverdag som har endret seg voldsomt siden de begynte som renovatører på 70-tallet.

-Det beste har vært det sosiale. Det er mange kjekke kollegaer og kunder, sier 62-åringene. Denne våren og sommeren går de av med pensjon, etter mange år i renovasjonens tjeneste.

Bar beholderne

Olaf begynte i Haugesund kommune i 1978, Jan i 1979. I 2007 gikk Haugesund sammen med andre lokale kommuner og etablerte HIM, som er arbeidsplassen deres i dag. Begge har stått bakpå bilene, som de sier, et helt yrkesliv.

-Da vi startet var det ikke trillebeholdere. Avfallsbeholderne var i stål, og vi måtte bære og tømme dem for hånd. Det var ingen regler om henteavstand, så det kunne bli langt å gå mange steder, forteller de.

-Etter det hadde vi en periode der vi hentet søppelsekker, som vi gjerne bar på ryggen frem til bilen. Det kunne være glasskår og andre skarpe ting i sekkene, det visste du jo aldri.

Flere forbedringer

De er klare på at det har skjedd en stor forbedring i løpet av årene. I dag trilles beholderne på hjul, hektes på renovasjonsbilen og tømmes automatisk.

-Før var vi 5-6 mann på hver bil. Nå er vi to, og det er en tryggere og litt enklere arbeidshverdag, sier Olaf. Det er også noen år siden alt avfall ble kastet i samme beholder.

-I dag er det fire beholdere, i tillegg til sekkene med plast. Det har skjedd en positiv utvikling, sier Jan. For en renovatør kan det fort være mellom 350 og 400 beholdere som skal tømmes i løpet av en travel arbeidsdag. Da er det til stor hjelp at kundene setter beholderen med håndtaket ut.

-Der har kundene blitt mye flinkere, skryter de.

Mange kilometer

Det er ingen stillesittende jobb de to kollegaene har hatt gjennom over 40 år.

-Vi hadde en periode der vi brukte skritteller, og vi ligger nok på 20-25 000 skritt hver dag, forteller renovatørene. Hvis en regner med 230 arbeidsdager i løpet av et år, har de to gått til sammen over 400 millioner skritt gjennom et langt yrkesliv.

-Vi får mye frisk luft, og på fine dager er det veldig flott. Men vinterstid kan det bli både kaldt og glatt, forteller Olaf.

-Jeg gleder meg til snøen kommer neste vinter. Da kan vi sitte inne med en kopp kaffe, og sende noen varme tanker til renovatørene som er ute, smiler Jan.

Hva kan egentlig kastes i do? INGENTING

Når du bruker toalettet som avfallsbøtte kan det du kaster tette igjen avløp og septik, eller ende som avfall i naturen.

- En enkel regel er at bæsj, tiss og dopapir er det eneste som skal i do.
- Avkjøl fett og kast som matavfall hvis det ikke kan brukes i matlaging. Flytende fett kan du helle i en melkekartong og kaste i restavfall.
- Sett en søppelbøtte på badet, for å unngå at toalettet blir brukt til å kaste ting i.

Trenger du nye poser?

Bildet viser hvordan du gir beskjed om at du trenger nye poser eller sekker. Det er ikke så viktig hvilken pose du knytter på, men det er kjempeviktig at du knytter på rett beholder. Les mer ved å skanne QR koden.

Plukkanalyse

I slutten av mars gjennomførte HIM en plukkanalyse. Det er en gjennomgang av avfallet til tilfeldig valgte adresser, for å se hvor flinke vi er til å sortere. Du kan lese mer om resultatene av plukkanalysen på nettsiden vår ved å skanne QR koden.

Åpningstider

Årabrot miljøpark

Mandag, tirsdag, torsdag og fredag	08.00-15.00
Onsdag	08.00-19.00
Lørdag	09.00-14.00

Affi Bruktbutikk

Åpner 10.00 på hverdager. Har ellers samme åpningstid som Årabrot.

Toraneset miljøpark

Mandag, tirsdag, onsdag og fredag	08.00-15.00
Torsdag	08.00-19.00
Lørdag	09.00-14.00

Etne miljøstasjon

Mandag og onsdag	16.00-19.00
------------------	-------------

Se him.as for unntak i åpningstider.

HIM IKS

Haraldseidvågen 288, 5574 Skjold
post@him.as • 52 76 50 50
www.him.as

PAPER WISE
WISE WITH WASTE

PAPIR LAGET AV JORDBRUKSAV FALL

Denne brosjyren er trykket på papir laget av jordbruksavfall, stilkene og bladene som er igjen etter innhøsting. Med dette papiret gir vi ny verdi til jordbruksavfall ved å gjøre det til miljøvennlig papir og kartong - les mer på www.paperwise.no.

PRINTED ON PAPERWISE

Høysesong i miljøparkene

Våren er travel, og enkelte dager kan det være kø for å komme inn i miljøparkene våre. Her er noen tips for å gjøre besøket mest mulig effektivt.

- Last ned kundekort-appen før du kommer, sånn at den er klar til å vise i vekt. Les mer om appen på nettsiden vår www.him.as.
- Pakk bilen smart. Det er pakkelister på nettsiden vår, med tips til hvordan du sorterer avfallet før du kommer.
- Hvis du har anledning, bør du besøke miljøparken i roligere perioder. Det er stort sett mindre travelt på ukedager, mens køen kan bli lang på Årabrot enkelte

Kø på Årabrot er ikke et nytt fenomen. Bilde fra Haugesunds Avis 11. mai 1978.

lørdager. Det er sjelden kø på Toraneset, og for mange kunder kan det være raskere å kjøre hit.

- Ikke la barn gå ut av bilen inne på området. Rampen er travel og uoversiktlig, og ikke et trygt oppholdssted for barn.
- Uansett hvor godt du og vi prøver å planlegge blir det kø noen dager. Vi takker så mye for tålmodigheten!